

Rezumat

Prezint în continuare – într-o limbă frumoasă, dar care nu este limba mea maternă, fapt pentru care solicit întreaga înțelegere a cititorului – o prezentare succintă a cercetării doctorale.

Realitatea inițiativelor locale și regionale din Uniunea Europeană și abordarea administrativă și juridică albaneză pentru referendumurile locale este perspectiva finală a cercetării mele. Democrația este o provocare pentru cetățeni cu privire la modul în care participă la procesul decizional. În ciuda dreptului de vot, cetățenii au/trebuie să aibă la îndemână instrumentul de exercitare a democrației directe. Trecând de la contextul global la cel local, dezvoltarea regionalismului este percepută astăzi ca un concept „*sui generis*” în această privință. Punerea acestei legături în centrul agendei europene, explorarea inițiativelor locale și regionale și a modului în care acestea sunt puse în aplicare, este o necesitate pentru a identifica ceea ce este de oferit cetățenilor. În contextul european sunt identificate elemente puternice și vagi pentru îmbunătățiri suplimentare.

Obiectivul final și obiectivul de a trece prin această explorare se adresează realității albaneze privind referendumurile locale. Țara nu are încă o lege pentru referendumuri, astfel încât acest domeniu lacunar trebuie să fie stabilit mai întâi și apoi îmbunătățit. Pornind de la cunoștințele și practicile europene, am apreciat că este o opțiune potrivită aceea de a cerceta acest proces.

Două pietre de temelie principale stabilesc această cale: contextul european al inițiativelor locale și regionale și, pe de altă parte, găsirea unor alternative legale pentru legislația albaneză în ceea ce privește referendumul local. Dincolo de comportamentul cultural și de provocările sociale, existența unei legi specifice rămâne primul pas care trebuie făcut pentru a asigura un spațiu deschis pentru acest proces de dezvoltare. Consolidarea democrației directe reprezintă o necesitate unică a societății noastre, contribuind astfel la drumul nostru către integrarea în UE și având, de asemenea, o Europă mai dinamică, care respectă și se ocupă cu adevărat de dezvoltarea regională și de inițiativele cetățenilor de a consolida cadrul democrației directe ca valori și standarde unice de funcționare.

Cercetarea tezei este alcătuită din trei părți/direcții principale: realitatea europeană și instituțiile, realitatea albaneză privitoare la referendumurile locale și noua propunere de lege privitoare la referendumurile locale din Albania. În concret, teza tratează următoarele aspecte: Designul cercetării: obiective, instrumente metodologice, întrebări de cercetare, ipoteze și literatura de specialitate relevantă. Obiectivele cercetării au fost abordate în principal în jurul a trei piloni: explorarea inițiativelor locale și regionale din UE, situația actuală într-o abordare socială, juridică și politică a Albaniei și avansarea proiectului de propunere.

Ca răspuns pentru atingerea obiectivelor, se utilizează în permanență o metodologie calitativă și cantitativă. Explorarea și analiza comparativă au fost principalele instrumente metodologice calitative utilizate. Pe de altă parte, atunci când a fost cazul, au fost apreciate ca fiind în măsură să măsoare și să ofere argumente suplimentare cu privire la detalii și context: interviul semi-structurat și statisticile. Tot din punct de vedere metodologic, a fost realizată o recenzie asupra literaturii de specialitate, europeană, românească, cehă și albaneză în materia temei cercetate. Stabilind aceste pietre de temelie, este prezentată o introducere generală pentru a pune în context ideea originală și calea de parcurs a prezentării generale.

Urmărind obiectivele și ipoteza cercetării, teza tratează patru părți principale:

Partea 1: Instituții, reglementări și practici europene privind inițiativa locale și regionale

Primul pas de explorare pornește de la realitatea europeană: legislația UE, practicile din unele țări europene, identificarea instituțiilor UE și o oarecare reflecție din jurisprudența CEJ cu privire la inițiativa locale și regionale.

Capitolul 1: Perspectiva generală asupra contextului european și a legislației UE privind inițiativa locale și regionale

Realitatea în contextul european este abordată pentru identificarea existenței detaliate a legislației UE: Tratatul de la Lisabona, regulamente, directive, avize și alte acte legislative. În cadrul acestui nivel de explorare și identificare, au fost utilizate unele statistici și alte activități de cercetare, după caz, pentru a demonstra nivelul de punere în aplicare în Uniunea

Europeană. Există o realitate diversă a inițiativelor locale și regionale în context european, precum și numeroase instituții care pun în practică valorile europene.

Capitolul 2: Unele bune practici în rândul țărilor cu privire la inițiativele locale și regionale

Inițiativele locale și regionale și Inițiativa cetățenească europeană sunt considerate în politica europeană ca o sarcină națională care trebuie dezvoltată și tratată. Se observă că democrația directă nu reprezintă aceeași realitate în țările europene. Se poate aprecia că este o practică mai dezvoltată în afara Uniunii, în țări precum Marea Britanie și Elveția. Preocuparea pentru democrația directă în țările UE reprezintă un proces dinamic, cu mare potențial de dezvoltare. Pentru a găsi cele mai bune exemple de abordare în situația Albaniei, au fost explorate coordonatele juridice ale României, Republicii Cehe, Croației și Greciei.

Capitolul 3: Rolul instituțiilor europene și ale UE în inițiativele locale și regionale, o perspectivă de politică publică

Chiar dacă este considerat un nivel de politică națională a țărilor și nu o competență exclusivă a Uniunii, trasarea coordonatelor comune ale politicii locale și regionale este o datorie a instituțiilor europene. Analiza acestei cercetări se bazează pe rezultatele legii gestionate de fiecare instituție prin aducerea în atenție chiar și a rolului, activității și impactului cadrului instituțional asupra inițiativelor locale și regionale.

Secțiunea 3.1: Congresul autorităților locale și regionale

În ciuda faptului că nu este o instituție a Uniunii, ci a Consiliul Europei, Congresul Autorităților Locale și Regionale a fost analizat pentru legătura pe care această instituție o are cu Comitetul Regiunilor și, pe de altă parte, pentru faptul că este singura structură internațională numită în mod specific pentru acest context. A surprinzător să descoperim că se face mai puțin pentru inițiativa locală și regională ca politică a Congresului și se vorbește din ce în ce mai mult despre problemele de guvernare locală din țările europene.

Secțiunea 3.2: Comitetul European al Regiunilor (CoR)

Această instituție tratează rareori inițiativele locale și regionale, mai ales în contextul și în cadrul politicii de dezvoltare regională. Nici măcar nu există statistici specifice pentru această problemă și nu există acte juridice sau documente de politică specifice în acest sens. Comitetul Regiunilor este dedicat activității regiunilor prin sprijinirea, de asemenea, a proiectelor care ajută și promovează colaborarea regională și transfrontalieră pentru evenimente economice sau alte evenimente culturale.

Secțiunea 3.3: Alte instituții importante ale UE care responsabilizează inițiativele regionale

Dincolo de Comitetul Regiunilor, ca instituție specifică pentru această problemă, și alte instituții, cum ar fi: Comisia, Consiliul, Parlamentul, Ombudsmanul și Consiliul de Cooperare Regională sunt explorate în analiză ca structuri secundare care se ocupă de inițiativele locale și regionale din Uniunea Europeană. În unele cazuri, reacția acestor instituții a reprezentat o imagine de ansamblu foarte demnă și considerabilă pentru impulsivitatea punerii în aplicare a inițiativei cetățenilor în Uniune.

Secțiunea 3.4: Parlamentul European

Parlamentul European, fiind singura instituție ai cărei membri sunt aleși direct din rândul cetățenilor europeni, are în mod evident responsabilitatea principală de a se ocupa de transformarea ICE într-o abordare prietenoasă în rândul acestora. Crearea Zilelor porților deschise, în care cetățenii pot fi încurajați pentru inițiativele lor și, în special, oferindu-le posibilitatea de a se alătura diferitelor instrumente electronice ale Parlamentului European, poate sparge gheața și alte bariere în calea percepției cetățenilor.

Secțiunea 3.5: Ombudsmanul European

Un punct de vedere foarte important în acest sens este reprezentat de rolul inițiativei Ombudsman pentru cetățeni. Ombudsmanul are competența de a aborda și rezolva problemele

atunci când instituțiile UE nu s-au comportat corespunzător față de cetățeni. Fiind considerat un gardian al drepturilor cetățenilor față de cadrul instituțional al UE, sunt multe de făcut din inițiativa Ombudsmanului pentru cetățeni. Ombudsmanul poate participa și în procesul de încurajare, și poate impulsiona realizarea inițiativelor cetățenești. Pe de altă parte, Ombudsmanul este activ și exercită în mod legal competența de a cerceta situațiile de funcționare defectuoasă a instituțiilor UE, inclusiv pentru inițiative locale și regionale.

Secțiunea 3.6: Consiliul de Cooperare Regională

Aceasta este o structură care merge dincolo de UE-27, conectând instituțiile UE cu țările candidate, în special în Balcanii de Vest. Apreciem că ar fi o acțiune și o politică concretă, în același timp, dacă UE ar aplica o schemă de finanțare specifică pentru inițiativele regionale din Balcanii de Vest. Această secțiune tratează o serie de recomandări cu privire la modul în care CCR poate fi o structură apropiată de integrarea țărilor din Balcanii de Vest în UE.

Secțiunea. 3.7: Curtea Europeană de Justiție „decide” în ceea ce privește competențele locale și regionale în UE

Printre numeroasele decizii ale CEJ, nu există prea multă jurisprudență privind inițiativa cetățenilor sau pentru inițiativele locale și regionale, fiind identificate doar câteva decizii în acest context. Această secțiune analizează unele dintre deciziile în acest sens.

Secțiunea. 3.8: Câteva reflecții privind impactul jurisprudenței instanțelor din alte țări asupra inițiativelor regionale/locale

Impactul și rolul jurisprudenței CEJ în această privință se situează la un nivel secundar al cercetării în ansamblu. Există multe de făcut din partea altor instituții, mai degrabă decât din partea CEJ. Datorită faptului că există o realitate diversă privind punerea în aplicare a inițiativelor locale și regionale în instituțiile UE, rolul CEJ reprezintă o chestiune asupra căreia trebuie reflectat în viitor, după reacția corespunzătoare a instituțiilor UE.

Partea II. Realitatea albaneză privind inițiativele locale și regionale

După explorarea realității europene, trecerea la contextul albanez rămâne o provocare pentru această cercetare. Această parte a tezei orientează analiza dincolo de realitatea administrativă și juridică, îndreptând-o spre comportamentul social și cultural al inițiativelor locale și regionale (referendumuri locale) din Albania.

Capitolul 1: Mediul socio-cultural din Albania în care pot fi aplicate referendumurile locale

Până acum nu există o tradiție a referendumurilor locale și a altor referendumuri în Albania. Vechile timpuri (perioada ilirică) nu vorbesc despre niciun instrument similar al inițiativelor cetățenilor. Niciuna nu este reflectată în perioada medievală și nicio inițiativă nu a fost furnizată și pusă în aplicare în perioada otomană. Această secțiune evidențiază fiecare dintre fazele istorice ale țării prin analizarea și explorarea comportamentului civic și a prevederilor legale ale referendumurilor locale din Albania. Ceea ce se poate sublinia este faptul că înainte de 1990 nu există nici măcar o practică similară legată de referendumurile locale, iar după 1990 există doar inițiative care nu au reușit să fie aprobate de CEC fără a permite adoptarea de legislație și o abordare prielnică, în general, pentru această importantă instituție a democrației directe.

Capitolul 2: Legătura legislației albaneze cu legislația UE în cadrul procesului de integrare în UE

Această secțiune se concentrează pe conectarea legislației UE cu cea albaneză în ceea ce privește inițiativele locale și regionale – referendumurile locale. Datorită faptului că Albania este o țară candidată, care se pregătește deja să adere la Uniune, apropierea și instituirea legislației și comportamentului referendumurilor locale este o necesitate. Rezultă că niciunul dintre rapoartele intermediare ale UE nu evidențiază această problemă ca fiind o recomandare sau o piatră de temelie care trebuie luată în considerare. Această secțiune prezintă, de asemenea, unele practici din alte țări, cum ar fi: Croația, Grecia, România, Republica Cehă și altele, atunci când este cazul, pentru a obține unele elemente care pot (sau nu) fi aplicate în alternativele propuse pentru proiectul de lege al referendumurilor locale.

Capitolul 3: Legislația albaneză actuală și situația inițiativelor locale și regionale, referendumurile locale - o abordare (nu) a democrației directe

Conform articolului 116 din Constituția Albaniei, actele juridice care funcționează în țară sunt:

- a. Constituția
- b. Acorduri internaționale
- c. Legi
- d. Deciziile Consiliului de Miniștri
- e. Deciziile administrației locale

Acest capitol analizează situația coordonatelor legislative conform ierarhiei consacrate de Constituție.

Capitolul 4: Către noi alternative juridice pentru referendumurile locale din realitatea albaneză

Pe baza rezultatelor și analizării contextului UE, a practicilor unor țări europene și a contextului albanez, a fost proiectată structura unei legi, care este însoțită de o scurtă prezentare a conținutului. Un lucru foarte important este elaborarea a două chestionare: unul care măsoară feedback-ul cetățenilor asupra legislației și comportamentului propriu-zis, și celălalt care măsoară impactul noii legi propuse asupra referendumurilor locale. Rezultatul acestor chestionare a condus la argumente comune cu privire la promovarea proiectului.

Partea III. Proiectul de lege pentru referendumurile locale

Această parte este o formă de comentariu a proiectului de lege propus pentru referendumurile locale. Propunerea este redactată sub forma legii, conform modelelor europene și modelelor albaneze de până acum. Pentru a oferi o panoramă și o înțelegere detaliată în același timp a acestui proiect de lege, unele prevederi/articole au fost comentate succint, atunci când a fost cazul. Acest model de comentariu este perceput ca fiind rezultat important al acestei cercetări, care poate fi utilizat mai departe de alte părți interesate.

Partea IV: Analize și concluzii privind rolul administrației publice în desfășurarea referendumului local. Propuneri Provocări

În partea finală este prezentată acțiunea administrației publice necesară pentru implementarea noii legislații propuse. Acest cadru a pornit de la analiza și identificarea actualelor instituții publice care gestionează "referendumurile" conform legii, a noilor instituții și structuri propuse și a unor scurte detalii legate de puterea guvernării locale în contextul democrației directe.

Capitolul 1: Cadrul general al administrației publice, actori implicați

Această secțiune identifică în întreaga legislație albaneză instituțiile și rolul conferit de lege pentru implementarea referendumurilor (referendumurilor locale) în țară. Cadrul actual al instituțiilor responsabile pentru punerea în aplicare a referendumurilor locale este vag conturat. În această secțiune, sunt aduse în atenția cercetării oportunități și situații similare care pot fi detaliate și îmbunătățite în continuare în noua propunere.

Capitolul 2: Rolul administrației publice locale în gestionarea adoptării referendumurilor locale în Albania

O secțiune specifică se adresează structurilor guvernamentale locale și rolului jucat în adoptarea referendumurilor locale. Referendumurile locale sunt un demers care va produce schimbări și îmbunătățiri în realitatea comunităților locale, astfel încât structurile actuale de guvernare locală și altele care trebuie create, să fie pregătite pentru punerea în aplicare cu succes a acestora și, ceea ce este mai important, pentru a face concret și viu rezultatul unui referendum organizat. Pe de altă parte, guvernarea locală este văzută ca un stimulent al motivării cetățenilor să inițieze referendumuri locale.

Capitolul 3: Sunt necesare noi instituții/structuri pentru a gestiona referendumurile locale din Albania: alternative la o nouă structură

În pofida unor schimbări în actualul cadru al instituțiilor din Albania, au fost propuse noi structuri. Principala schimbare, esențială, care trebuie făcută, este înființarea unui Comitet al cetățenilor care va fi responsabil pentru organizarea referendumurilor locale. Percepția principală este că CEC va trebui să se remarce doar în competențele de susținere și în cadrul logistic, în timp ce întreaga organizație va fi gestionată de Comitetele cetățenești pentru referendumuri locale. La sfârșitul cercetării sunt prezentate concluzii și recomandări pe linia fiecărei părți și secțiuni. În paralel cu această abordare, provocările sunt puse în contextul cercetării. Lista de referințe pune capăt cercetării împreună cu anexa. În anexă sunt prezentate unele documente istorice și eșantioane/modele de chestionare sau de interviuri semi-structurate, în ordinea vizibilității.

Una dintre cele mai dificile dimensiuni ale elaborării tezei a fost explorarea într-un spațiu divers al Uniunii Europene și într-un câmp gol al contextului albanez. Atunci când s-a pus pentru prima dată problema inițiativelor locale și regionale în cadrul european, s-a constatat că realitatea a fost mai puțin decât așteptările. În opinia mea, concluzia este că Uniunea Europeană prezintă un ansamblu de politici diverse, dar nu suficient consolidate în materia inițiativelor locale și regionale. Chiar dacă democrația directă este o realitate strâns legată de nivelul național, stabilirea unor perspective și provocări comune ar trebui să fie un motto al Uniunii. Declarațiile, unele regulamente și unele dispoziții indirecte ale Tratatului de la Lisabona nu sunt suficiente pentru a vorbi despre un proces decizional deplin în această privință.

Acest lucru a provocat și mai mult propunerea unor alternative legale pentru proiectul referendumurilor locale în contextul albanez. Dincolo de menținerea strânsă și eficientă a acestei legături, cercetarea contextului albanez într-o privire de ansamblu istorică și a situației reale a identificat un domeniu lacunar al legislației și al comportamentului cultural, sporind dificultatea cercetării. Absența unei legi privind referendumurile locale sau o lege a referendumurilor în general îngreunează formularea propunerilor într-o abordare inovatoare. În această perspectivă, au fost studiate și utilizate pentru elaborarea legii, și alte practici de legislație din Republica Cehă, România, Croația, Grecia, Macedonia de Nord. Pe de altă parte, lucrul pe un teren arid și actualizarea cu potențialele schimbări în contextul european, a reprezentat o chestiune de care trebuia să se țină seama.

În ceea ce privește Uniunea Europeană, în special perioada de după pandemia de COVID-19, aceasta se confruntă cu numeroase situații care duc la frecvente procese decizionale. Dezvoltarea regională, care a oscilat ca interes pe agenda politicilor europene, a constituit multiple provocări în acești ani. Din cauza faptului că nu există dispoziții promovate direct ale inițiativelor locale și regionale și ale inițiativelor cetățenești europene, descoperirea unor acte juridice similare a creat uneori dificultăți cercetării. Începând din 2019, au existat multe inițiative din partea societății civile și, recent, din partea unor deputați din Parlamentul Albaniei, privind propunerea unor proiecte și alternative diferite de referendumuri. Urmărirea acestei activități a presupus consultarea și investigarea corespunzătoare a acestor alternative și a stabilirii propunerii unice privind proiectul de lege în scopul desfășurării acestei cercetări.

Un element suplimentar, dar foarte important pentru a asigura obținerea unor rezultate durabile pentru viitor și pentru a fi utilizat cu adevărat de către diferitele părți interesate, a fost modul de punere în acord a contextului internațional, european și altor considerente cu privire la decizia de a adopta cea mai bună propunere și care s-ar potrivi cel mai bine nevoilor realității albaneze. Măsurarea impactului proiectului de lege în viziunea generală a cetățenilor a dus la elaborarea unui chestionar cu peste 500 de cetățeni în toate regiunile din Albania. Conform feedback-ului din acest chestionar, au fost create noi oportunități pentru proiectul de lege, iar unele dintre elemente au fost modificate.

Mentalitatea care acoperă toată propunerea de proiect de lege este aceea de a trimite legal și prietenos puterea de organizare a referendumurilor locale în mâinile cetățenilor, recunoscând autorităților locale nivelul de management și abilități de promovare necesare succesului. Toate acestea, pornind de la convingerea că ne aflăm în fața unei măsuri de îmbunătățire a democrației comunităților noastre. *Mobilizați-vă prietenii și vecinii pentru a înțelege că implicarea dvs. de zi cu zi în administrația locală contează mult mai mult decât un referendum privind Casa Albă la fiecare patru ani.*¹

În final, cer încredința de a prezenta titlul tezei de doctorat și în limba mea maternă, limba albaneză: ***„Realiteti i iniciativave lokale dhe rajonale në Bashkimin Evropian dhe qasja e re ligjore - administrative e referendumeve lokale në Shqipëri”.***

¹ Michelle Wu, avocat și politician în SUA, <https://www.brainyquote.com/lists/topics/top-10-referendum-quotes> . văzută ultima dată în iunie 2022